

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Deus est immutabilis penes actus immanentes. cap. 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

libertatem nostram ex antiqua voluntate, siue continuata, siue physice interrupta producimus novos effectus. Est tamen hoc discrimen inter nos, & Deum, quoniam in nobis ipsamet continuatio voluntatis verè est mutatio, quia inceptio quoque mutatio fuit: at in Deo nò est vllò modo mutatio: non ratione inceptiois, quia hæc in æternis nò est: neque ratione continuationis, quia eadè semper, atque indiuisibilis est: quod si mutatio foret, non minus esset, siue res ab æterno, siue in tempore à Deo fierent: nam continuatio voluntatis semper est eiusdè rationis. Et idè si fatentur non sequi mutationem ex creatione, & alijs actionibus Dei ab æterno, fateri quoque debent non sequi ex temporarijs, siue enim hoc, siue illo modo ageret, semper perseveraret in eadem indiuisibili, ac simplicissima volitione, absque vlla variatione, ac successione.

VIII.

Ex dictis constat deceptos fuisse Philosophos, vt late prosequitur D. August. locis citatis: neque illorum fundamenta vim vllam habent. Non enim idè cœpit operari ex tempore, quia indigeret aliqua dispositione, aut vi agendi intrinseca, aut expectaret occasionem aliquam, aut conditionem extrinsecam, sine qua non posset operari, sed quia iuxta consiliū voluntatis suæ ita ab æterno libere disposuit, cum posset aliter disponere, si vellet. Ad rationem Auicennæ respondeo necessariam connexionem effectus, & causæ posse esse mutuam, & non mutuam, inter Deum vero, & creaturas nò esse mutuam cōnexionem, quoniam Deus extra se nihil habet, à quo necessario voluntas eius moueatur: & idè, cum agat per intellectum, & voluntatem, non habet vnde determinetur ad agendum necessario, quamuis autem sit connexio non mutua, quia creaturæ non possunt esse sine creatore, ex hoc tamen non sequitur necessitas ex parte primæ causæ ad operandum. Ex eo vero, quod non necessario agat, minime sequitur, vt debeat aduenire de nouo aliquid, quo applicetur ad agendum: applicatur enim ex vi voluntatis antiquæ relatæ ad tempus illud, quo primum operatur. Ad fundamentum Auerrois respondetur Deum non cessasse ab æterno ab operationibus ad extra defectu proportionis, quoniam tota proportio desumitur ex eius omnipotentia, & natura creaturæ, ac potentia logica ipsius, vt à Deo producatur, quæ non deerat ab æterno: atque adèd ratione proportionis potuisset Deus operari in quouis tempore æternitatis, solum vero deerat præfinitus terminus, ad quem Deus

ab æterno direxerat intentionem suam, & operandi voluntatem. Ad vltimum argumentum respondetur, licet Deus immutabiliter se habeat tū in se, tum comparate ad creaturas, non proinde ipsas fore immutabiles: nā Deus ipse immutatus omnia mutat: creaturæ enim nò habent mutuam connexionem necessariam cum existentia diuina, nisi ex suppositione quod sint: hæc vero suppositio, vt pote dependens à voluntate Dei libera, contingens est rebus ipsis. Responderi aliter potest dicendo, Deum habere se immutabiliter formaliter, quia ipse nò mutatur: efficienter vero mutabiliter, quia causat mutationem in creaturis: quomodo Doctores citati nu. 2. explicant illud. Sap. 7. *Omnibus mobilibus mobilior est sapientia*, & ita neganda est prima cōsequentia, quæ, si vim aliquam haberet, probaret nihil omnino fieri cōtingenter, aut in tempore: nam, cum primum agens sit necessarium, si cōsequentia bona est, etiam secundum erit, & sic in infinitū, quod si assignetur aliquod, quod primo agat mutabiliter, non erit opus vt effectus entis immutabilis se habeat ad illud immutabiliter. Ad rationem, qua ostēdebat cōsequentia, respondetur varietatē, & mutabilitatē effectuum nasci ex efficacia decreti liberi voluntatis diuinæ, quod in se immutabile efficit diuersos effectus pro tempore, quo placet Deo.

Deus est immutabilis penes actus immanentes.

C A P V T IX.

TRipliciter intelligi potest subiectū esse immutabile secundum actus immanentes. Primo quia eiusmodi actus suapte natura nò supponunt potentiam passiuam in subiecto, & consequenter nò procedunt à non esse sui, sed sunt ipsamet substantia subiecti, cui competunt. Secundo quia subiectum nò admittit vllam successionem secundum actus. Tertio denique quoniam et si illā admitteret, non esset secundum rationem aliquā entitati intrinsecam: atque adèd ratione talis varietatis non diceretur mutari. De primis duobus erit sermo hoc capite: de tertio in sequentibus. Quod ad primum attinet, suadebit aliquis actus liberos Dei esse suapte natura mutationes, quoniam Deus eliciendo illos procedit ex potentia ad actum: omnis vero processio eiusmodi est mutatio: nam supponit in subiecto saltem non esse potentialē actus, id quem terminatur: quod sufficere ad rationem mutationis dictum est cap. I.

huius

huius tractatus. Deum vero, cum actus liberos elicit, procedere de potentia ad actum ostenditur, quoniam actus liberi non sunt de ratione formali intrinseca Deitatis, neque illi necessario competunt: quare prior erit potentialitas, quâ actualitas ipsorum: nam, quod necessario competit, prius est libero, & libertas habitualis præcedit actua-lem: quare, cum Deus sit necessario liber habitualiter, potens velle hoc, vel illud, prius erit ipsum posse velle, quam actu velle: quando igitur actu vult, procedit de potentia ad actum. Respondebitur actus liberos Dei, non procedere à potentia passiva, sed activa: processum vero à potentia activa non esse mutationem. Hæc tamen evasio non sufficit, quoniam velle, aut intelligere est actus immanens in ipsa voluntate, & intellectu diuino: ergo, quamvis, prout procedit ab eis tanquam à potentijs actiuis, non habeat rationem mutationis, habebit tamen prout recipitur in eis. Potentia enim recipiens necessario est passiva. Et confirmatur, quoniam ante actum liberum est non esse potentiale ipsius: ergo ille est transitus à non esse potenciali sui ad esse actuale, & consequenter mutatio. Antecedens ostenditur, quoniam si Deus non haberet liberam volitionem creandi mundum, nunc verè competeret illi non volitio: atque ad eò daretur non esse actuale eius volitionis: ergo in illo priore, in quo concipitur cum indifferentia libertatis ad habendam, vel non habendam volitionem creandi mundum, erat non esse potentiale ipsius. Patet consequentia: nam repugnat dari determinate non esse actuale rei minime necessariæ, quod non supponat non esse potentiale ipsius.

II.

Pro solutione quæstionis suppono volitionem Dei liberam non esse distinctam ex natura rei ab actu necessario voluntatis diuinæ, neque cum illa facere compositionem: & idèò voluntatem consideratam in illo priore, quo intelligitur libera habitualiter, non habere potentiam actiuam, vel passiuam ad actum liberum, neque dici liberam ex eo, quod illum possit elicere, vel non elicere: vt docent communiter Theologi, sed ex eo, quod libere terminetur ad obiectum: etenim libertas diuina, vt fusius exponam tractatu de libertate Dei, habet id, quod perfectionis est in libertate creata sublata imperfectione: perfectio vero creatæ libertatis est, vt ad obiecta, quæ non habent infinitam bonitatem, vel necessariam habitudinem ad illam: vel cum consistentia subiecti volentis, non necessario determinetur, sed libera maneat ad

eligendum vtrum velit. Quod vero libera sit ad eliciendos actus vitales à se distinctos, & immanentes per veram, & realem causalitatem, imperfectionis est: quoniam arguit limitationem perfectionis in voluntate, compositionem accidentalem, & id genus alias imperfectiones: quare libertas diuinæ voluntatis non consistit in eo, vt possit elicere, vel non elicere hunc, vel illum actum, sed vt possit perseverante eodem actu essentiali & necessario, libere per illum tendere in hæc, vel illa obiecta.

Dico primum. Actus liberi Dei immanentes æterni nō sunt secundum se mutationes: Hæc traditur à Chrysost. homil. 5. in cap. 2. Epist. ad Coloss. post medium, & est de mente omnium Theologorum, qui negant Deum mutari, & admittunt habere actus liberos ab æterno: imò etiam colligitur ex principijs fidei, ex qua habetur Deum plura libere velle, & nihilominus non esse mutationi obnoxium. Ostenditur vero quoniam vera mutatio importat formam aliquam, actum, aut modum se habendi diuersum à mobili: actus vero Dei liberi nihil huiusmodi important: ergo non habent rationem mutationis. Maior propositio patet ex natura, ac descriptione mutationis, quæ dicitur esse transitus ab vno termino in alium: vbi vero nihil aduenit à mobili diuersum, concipi nequit ratio transitus. Assumptio constat ex suppositione. Nam si actus liberi Dei essent aliquid posituum diuersum à Deo, & perfectionibus alijs necessarijs, iam libertas diuina respiceret nō solum obiectum externum, ad quod terminatur, sed etiam actum ipsum quo ad propriam entitatem. Secundo omnis mutatio supponit in subiecto potentiam passiuam ad formam, secundum quam mutatur: in voluntate vero diuina non est potentia passiva ad actum liberum: ergo non est mutatio. Assumptio constat, quoniam non est potentia passiva, sine activa: non datur autem potentia activa respectu actuum essentialium liberorum, vt ostenditur lib. 4. & nunc breuiter suadetur, quoniam omnis potentia activa distinguitur ex natura rei ab actu, & forma, cuius est principium, voluntas vero diuina non distinguitur ex natura rei à suis actibus immanentibus. Ex hoc etiam principio ostenditur non esse passiuam: nam hæc distinguitur ab actu, cuius est potentia: at vero actus Dei liberi non adueniunt potentijs vitalibus ipsius, quasi actus informatiui distincti à potentijs, sed sunt ipsamet entitas potètiarum, adduntque solam terminationem extrinsecam ad obiecta.

menta,

IV.

Ex his patet solutio ad contraria argumenta, ad primum neganda est propositio: ad cuius confirmationem respondetur distinguendo consequens, si enim nomine potentialitatis intelligatur non repugnantia ut sit, concedenda est consequentia: in hoc tamen sensu consequens non est contraria doctrina: ex sola enim non repugnantia non colligitur mutatio. Si vero nomine potentialitatis intelligatur vera ratio potentiae passivae, neganda est consequentia: ex eo enim, quod actus liberi non sint necessarii, minimè sequitur ut detur in potentijs vitalibus propria ratio potentiae passivae respectu ipsorum, sed requiritur praeterea, ut quo ad id, quo praecise liberi sunt, ac distincti à necessarijs, sint actus informativi potentiae, cui accidunt. Ad probationem vero consequentiae respondetur ex libertate habituali Dei sequi prius esse aptitudinem ad actus liberos, quam sint ipsi met actus, non tamen sequi dari veram rationem potentiae passivae propter causam assignatam: nam, sicut terminatio ad obiectum extrinsecum, quam actus liber addit necessario, non est actus informans, ita etiam non repugnantia ad illam non est potentialitas: sicut aptitudo personarum divinarum ut terminare possint dependentiam naturae creatae non est potentialitas passiva, sed sola non repugnantia. Arguet aliquis disparem esse rationem, quoniam per unionem hypostaticam nihil in ipsum Deo advenit, at per terminationem ad obiecta extrinseca resultat in voluntate divina actus liber immanens, ut supra obiebat. Respondeo actum liberum esse quidem vitalem & immanentem quo ad fundamentum, & praecipuum significatum, in quo convenit cum necessario. An vero quo ad id, quo differt, dicat aliquam rationem positivam virtute distinctam à necessario, explicabo in materia de voluntate Dei. Et si non dicat, sed solam habitudinem rationis ad obiectum connotatum, planè est ad ea non esse potentialitatem in voluntate divina, sicut non est in Verbo ad unionem hypostaticam, & ad hoc explicandum adducta est similitudo illius. Si vero dicat aliquid positivum virtute distinctum, tunc non est colligendum carere voluntatem divinam potentia passiva ad actus liberos ex eo, quod addant solum respectum rationis, sed ex omnimoda identitate, ac simplicitate, ut colligitur non dari in essentia ad relationes personales, quamvis addunt, rationem formalem positivam virtute distinctam. Ad confirmationem respondetur in actu libe-

ro considerari posse entitatem positivam realem, & habitudinem terminationis ad obiecta libere volita: si de primo loquamur, falsum est antecedens: nam entitas illa non est, aut fuit unquam sub non esse actuali, aut sub esse potenciali, cum sit summe necessaria: nec ratio ad id probandum adhibita vim habet: nam cum absque diversitate entitatis positivae per solam terminationem, aut eius negationem intelligatur esse, vel non esse actus Dei liber ex eo, quod si nolisset creare mundum, verè non esset volens, minimè sequitur in eo priore, quo erat indifferens ad volendum, vel nolendum, habuisse veram potentiam passivam, si vero antecedens intelligatur de secundo, concedendum est, loquendo de non repugnantia, & in eodem sensu verum est etiam consequens: si autem sermo sit de vera potentia passiva, utrumque est falsum: nam ad respectum rationis non datur potentia passiva. Ad confirmationem vero antecedentis respondetur, facta illa suppositione, dandum fore non esse actuale volitionis, non quia desit aliqua ratio entitativa realis, sed solum ob defectum relationis rationis, sine qua non intelligitur ratio actus liberi.

Quod dictum est de actibus voluntatis, dicendum est etiam de actibus liberis intellectus divini, quamvis enim habeant necessitatem suppositionis, quia posito obiecto necessario in illud tendunt, ut se habet scientia visionis rerum existentium pro aliqua differentia temporis: dicuntur tamen liberi, quia simpliciter abesse potuerunt à Deo, si nempe aliter agere decrevisset. Nam iuxta communem sententiam, hi quoque nihil reale positivum addunt supra necessarios, sed solam habitudinem ad obiecta existentia: & idcirco licet intellectus divinus secundum se praecise spectatus ad obiecta sub tali habitudine non fuerit necessario determinatus, sed quasi indifferens, & expectans decretum voluntatis, non tamen erat in potentia passiva ad actum positivum intrinsecum, sed in quadam indifferentia, & aptitudine ad terminationem extrinsecam, quae mutationem non infert, vel si quis dicat addere rationem aliquam positivam virtute distinctam, recurrere potest ad omnimodam simplicitatem, & identitatem cum intellectu, in cuius proinde potentia passiva non continetur.

Quod attinet ad secundum non defuerunt Theologi, qui verbotenus admitterent mutationem in intellectu, & volun-

V.

VI.

tate diuina pro diuersitate temporum, ad quæ referri possunt: nam comparatione diuersorum voluntas non idē vult. Exempli causa antequam Verbum diuinum incarnaretur, ac pateretur, verē Deus volebat, vt incarnaretur, ac pateretur: modo vero iam id non vult, & ita iam non habet voluntatem, quam antea habebat, similiter philosophantur de scientia visionis, quæ pro varietate temporum habet diuersas habitudines: nam modo verē Deus scit Christum incarnatum fuisse, nescit autem incarnandum, quia hoc iam falsum est: contra vero ante incarnationem sciebat Christum incarnandum fore, non vero fuisse incarnatum. Hanc vero mutationem reducunt ad diuersa connotata: Nam, cū actus liberi Dei compleantur connotatione, siue respectibus ad obiecta, ad quæ referuntur, mutatis obiectis ipsi quoque actus mutantur: probatur autem quoniam propositiones contradictoriæ non verē affirmantur de eodem subiecto pro diuersis temporibus, nisi interueniat variatio penes formam significatam per prædicatum. Antē aduentum Christi hæc propositio, *Deus vult vt verbum diuinum incarnetur*, erat vera, postea vero mansit vera eius contradictoria, nempe, *Deus non vult, vt Verbum diuinum incarnetur*: ergo facta est mutatio penes voluntatem diuinam, quæ est forma, quæ in recto prædicatur.

VII.

Non est tamen vllō modo dicendum voluntatem, vel intellectum diuinum mutari, mutatio vero, quam fingunt præfati auctores, est tantum grammaticalis. Prior pars traditur ab Alensi i. p. quæst. 4. m. 1. ad 4. & quæst. 23. m. 4. art. 6. Albert. in 1. distinct. 45. art. 10. S. Thom. 1. p. quæst. 14. art. 15. Bonauent. in 1. dist. 35. art. 2. quæst. 2. & dist. 41. art. 2. quæst. 2. Henr. in sum. art. 30. quæst. 4. ad 5. Egid. in 1. dist. 38. 1. p. quæst. 2. ad 4. Richard. distinct. 41. art. 4. quæst. 1. Scot. dist. 39. quæst. 3. §. *Ad primum argumentum tertia questionis*: Syluest. 1. p. conflati quæst. 14. art. 18. Palatio in 1. distinct. 8. disput. 2. posteriore, consentiunt Patres Augustin. lib. 11. de ciuitate Dei cap. 21. Ille, inquit, non ex hoc in illud cogitatione mutata, sed omnino incommutabiliter videt: ita vt illa quidem, quæ temporaliter sunt, & futura nondum sint, & præsentia iam sint, & præterita iam non sint, ipse vero hæc omnia stabili, ac sempiterna præsentia comprehendit, nec aliter nunc, nec aliter antea, & aliter postea, quoniam non sicut nostra, ita & eius quoque scientia trium temporum, præsentis videlicet, præteriti, & fu-

turi varietate mutatur, apud quem non est immutatio, nec momenti obumbratio: neg. enim eius intentio de cogitatione in cogitationem transit, in cuius incorporeo intuitu simul adsunt cuncta, quæ nouit. & lib. 13. confess. cap. 16. *Nam sicut omnino tu es, tu scis solus, qui es incommutabiliter, & scis incommutabiliter, & vis incommutabiliter.* & tractat. 23. in Ioann. post medium: *Transiōnem mutabilem Spiritum: transi Spiritum, qui modo scit, modo nescit: modo meminit, modo obliuiscitur: vult, quod nolebat, non vult, quod volebat: siue patitur iam istas mutabiles, siue pati possit, transi hæc omnia, non inuenis in Deo aliquid mutabilitatis, non aliquid, quod aliter nunc est, aliter paulo ante fuerit.* Gregor. lib. 16. Moral. cap. 17. in id Iob. 24. *Et nemo potest euertere cogitationem eius, sicut, inquit, immutabilis natura est, ita immutabilis cogitatione.* Idem fusè probat Hugo de S. Victore loco cit. cap. præcedenti, cū igitur scriptura, Patres, & Doctores absolute negent cadere mutationem in Deo, cauere debemus, nè etiam quoad modum loquendi oppositæ sententiæ fauere videamur. Posterior vero pars eiusdem assertionis constat, quoniam in re ipsa non subest ratio, aut fundamentum mutationis, vt patet ex dictis, & constat ex dicendis: & proinde licet ex eo, quod propter modum loquendi, & mutationem obiecti de futuro in præteritum primo aspectu videatur interuenisse aliqua mutatio, ratione cuius pro hoc tempore non est vera aliqua propositio, quæ fuit vera pro præterito: hæc tamen mutatio tota est ex parte obiecti, nõ autē ex parte voluntatis diuinæ, quæ semper vult id, quod ab æterno voluit. Id vero patet in ipso exemplo incarnationis, quæ respectu nostri, ac temporis præsentis futuram Deus modò non vult, hæc tamen voluntas non est noua, sed æterna, Deus enim nunquam voluit vt Verbum æternum, postquam semel incarnatum, & in carne assumpta passum est, iterum incarnaretur, aut pateretur: idem quæ dicitur de scientia visionis, qua Deus videt idem Verbum diuinum incarnatum, ac passum pro vno tempore, & simul non incarnatum, aut passum pro alio: itaque nolitio vt nunc incarnetur non cœpit post incarnationem, sicut nec visio ipsius iam factæ: sed vtrique fuit ab æterno: Contra vero volitio vt incarnaretur non cessauit facta incarnatione, siquidem, effectū voluntatis diuinæ in actu posito, non cessat volitio talis effectus: adhuc enim Deus vult Verbum diuinum incarnari pro eo tempore, quo incarnatum est,

Alensis.
Albertus.
S. Thom.
Bonauent.

Henric.
Ægid.
Richardus.
Scotus.

Syluest.
Palatius.
Augustinus.

est, nec ex hoc sequitur vlla varietas, aut successio in voluntate, quoniam eodem actu, quo Deus vult aliquid fore, antequam sit, vult ipsum esse cum est, & fuisse postquam est: & ita non cessat prima volitio, aut succedit altera vt bene notat Gregorius in 1. distinct. 45. quæst. vnica in solutione argumentorum, & probat ex Augustino lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 17. vbi sic ait: *In Deo non alteram præcedentem altera subsequens mutauit, aut sustulit voluntatem, sed vna, eademq; sempiterna, & immutabili voluntates, quas condidit, & vt prius non essent egit, quamdiu nõ fuerunt: & vt postea essent, quando esse ceperunt*: Itaque concipere debemus in Deo quendam actum voluntatis adæquatū effectis, siue obiectis volitis, quo in se indiuisibiliter, & æternaliter existens, ac volens determinat, vt res pro tali tempore sint futurae, pro tali præsentis, pro tali præteritæ: & similiter habet adæquatū actum scientiæ intuitiue, quo semper videt res pro tali tempore esse futuras, pro tali præsentis, pro tali præteritis: & quamuis in rebus ipsis sit successio de futuro in præsens, & de præsentis in præteritum, ipsa tamen volitio, aut visio Dei non variatur: quandoquidem semper vult, & videt eas esse pro vno tempore futuras, pro alio præsentis, pro alio præteritis.

VIII.

Illa autem variatio grammaticalis sumitur ex parte obiecti: nam, si modo sit obiectum præsens, vel præteritum, non verè dixeris, *Deus vult vt hoc sit futurum, vel scit esse futurum*: quod verum erat affirmare, antequam esset: quoniam in simili locutione inuoluitur varia habitudo ad tempus, respectu cuius res est, aut non est futura: nam, postquam iam actus est, transit tempus, respectu cuius Deus voluit illam esse futuram: & ita modo non rectè dicitur, *Deus vult, vt Verbum Dei incarnetur*, quoniam indicatur Deum velle, vt incarnatio sit pro hoc tempore futura, quod est falsum: tempore quo Moyses rectè dicebatur, *Deus vult, vt Verbum Dei incarnetur*, quoniam connotabatur incarnationis futuritio comparatione illius temporis. Itaque vt docent Alenf. & Henr. citati in hac propositione, *Deus vult nunc esse creaturam, quam prius noluit esse*, termini, *nunc, & prius*, vel determinant Verbum, *vult, & noluit*, & in eo sensu propositio est falsa: quoniam significat Deum modo nolle esse creaturam, quam esse voluit ab æterno: quod est falsum, quoniam eadem volitio æterna est etiam nunc in Deo: vel determinant ipsum esse, & in eo sensu propositio est vera: quo-

Cillij comment. Theol.

nam sensus est, Deus vult creaturam nunc esse, quam prius esse noluit, ita vt *nunc, & prius*, referantur ad esse creaturæ, & non ad voluntatem Dei. Ex quo patet solutio argumenti. Nam ad veritatem propositionis secundum veritatem, & falsitatem, fat est variatio temporis, vel obiecti connotati per prædicatum: vt se res habet in propositionibus adductis: pronunciantur enim varijs temporibus, quorum alteri est futura incarnatio, & ratione eius vera propositio affirmatiua: alteri vero præterita, & ratione eius manet vera negatiua.

IX.

Hæc potius spectant ad modum loquendi, quam ad rem ipsam: si vero de re loquamur pars affirmatiua videtur sumi ex sacris literis, in quibus habetur Deum poenitere eius, quod fecit, vt in Genes. 6. *Pœnituit me Genes. 6. fecisse eos*, itemque apud Ierem. cap. 18. *Ierem. 18. Agam & ego poenitentiam*. Præterea Esai. 38. *Esai. 38. cum Esaias Dei nomine mortem enunciaisset Regi Ezechia, postea eiusdem iussu vitam prorogandam prædixit*: ex quibus videtur colligi Deum mutasse propositum voluntatis suæ: poenitentia enim est actus voluntatis oppositus præterito actui eiusdem: suadetur etiam ratione, quoniam in mutatione voluntatis nulla est imperfectio: ergo non repugnat Deo: antecedens ostenditur quoniam vel esset imperfectio physica, vel moralis: nõ physica, quoniam, vt patet ex dictis, actus voluntatis diuinæ non sunt suapte natura mutationes: ergo quamuis Deus in tempore eliceret nouum actum, aut antiquum omitteret, nequaquã mutaretur physice: cumque actus liberi nõ sint perfectiones simpliciter, ex eo, quod cessaret ab actu, quæ ab æterno elicit, nulla perfectio decederet, & consequenter ex eo, quod Deus mutaret propositum voluntatis suæ, nõ incurreret vllam imperfectiõnem physicam: non ite moralem: nam mutare animi propositum pro diuersitate casuum occurrentium, nulla est imperfectio moralis: sed in discursu rerũ ab initio mundi vsque ad finem multa accidunt, quæ postulant diuersos actus voluntatis diuinæ: ergo non esset imperfectio moralis, si Deus pro illorũ varietate mutaret propositum voluntatis suæ. Assumptio est euidentis: nam propter varietatem, & inconstantiam voluntatis humanæ multa fiunt, quorum alijs debetur poenitio: alijs remissio, & indulgentia: ergo in rebus ipsis sunt obiecta, quæ postulant successiue actus oppositos: vt in vno Paulo videre est, qui dum erat persecutor, erat obiectum odij, ac hostilitatis diuinæ: cum vero conuersus veniam petijt, obiectum misericordiæ: cum deinde

Hhhh 2

cresceret

crefceret de virtute in virtutem, obiectum liberalitatis, & magnificentiae diuinæ.

X.

Multipliciter fingi potest mutatio actuum liberorum voluntatis diuinæ, primo quidem ex vno actu in alterum illi oppositum, deinde vero ex omissione actus in nouum actum. Denique ex actu ad cessationem illius. Primum quoque membrum bifariam adhuc diuidi potest: nā vel actus sunt omnino oppositi, ita vt per secundū repudietur id ipsum, quod per priorem approbatur pro eodē tempore, & omnibus omnino circumstantiis: vt si, cum Deus ab æterno statuisset Verbum diuinum incarnari pro eo tempore, quo de facto incarnatum est, postea nollet vt pro eo ipso tempore incarnaretur: vel actus sunt quidem oppositi respectu obiecti, non tamen respectu temporis, & aliarum circumstantiarum, vt si Deus primum quidem vellet creare hominē in aliquo tempore, deinde vero propter eius scelera vellet eundē iam creatū in nihilum redigere: per secundum enim actum nō repudiatur id ipsum, quod per primū appetitur, imō supponitur executioni mandatum, sed appetitur aliquid illi contrarium: quo posito destruitur obiectum prioris actus: omnis autem varietas quocunque modo ex prædictis sit, repugnat immutabilitati diuinæ: mutationem enim voluntatis præcipuē respexit D. Iacobus cap. I. cum dixit: *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* In particulari vero non cadere in Deum mutationem, quæ est de actu in actum omnino contrarium, probat Philo in lib. *Quod Deus sit immutabilis*: non longè à principio, & patet Num. 23. *Non est Deus quasi homo vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur*: vbi propriè sermo est de mutatione priore modo dicta, vt patet ex verbis, quæ sequuntur: *Dixit ergo, & non faciet, locutus est, & non impleuit.* Nam cum Balaam quodam ex loco populum benedixisset, & ductus esset à Balac ad alium, vt exinde malediceret, respondit verba citata, quasi diceret, fieri nō posse, vt cum ex voluntate Dei benedixisset, postea ex beneplacito ipsius malediceret, quia tunc mutaretur Deus, vt homo: quæ mutatio esset respectu eiusdem omnino: Idem habetur lib. I. Regum cap. 15. *Porro triumphator in Israël non parcat, & penitentie non flectetur, neq, enim homo est vt agat penitentiam.* Actus autem penitentiae fertur supra idem omnino obiectum, ad quod terminatus fuerat actus complacentiae. Quod attinet ad ceteros modos, si sunt veræ mutationes physicae, de fide quoque est non cadere in Deum propter communem

Iacob. I.

Philo.

Num. 23.

I. Reg. 15.

rationem immutabilitatis: in particulari vero non est manifestus locus Scripturæ, ex quo colligatur eos repugnare Deo, nisi forte ex cap. 19. Proverb. vbi sic habetur: *Multa cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini in æternū manet*: Nam, cum Scriptura æternitatem voluntatis diuinæ contraponat multipliciter actuum voluntatis humanæ, & hæc patiatur omnes illos modos mutabilitatis, videtur eos omnes excludere à voluntate diuina, maxime quia quælibet ex illis mutationibus pugnat cum æternitate, vt per se patet: cum ergo Scriptura dicat voluntatem Dei actualement (de hac enim loquitur) in æternum manere, consequenter excludit ab ea omnem rationem mutationis, qua dissoluitur ratio æternitatis.

Si vero rationem consulamus, aut loqui possumus de facto, aut de possibili, & quidem communis sententia nullam ex illis mutationibus admittit in actibus diuinis. Ad probandum vero de facto non competere, non suggerit lumen naturale vllum fundamentum aliud, quam id, quod sumitur à repugnantia, si enim non repugnaret ea varietas in actibus Dei liberis, cum ij lateant naturalem vim intellectus creati, non est vnde is cognoscere cerō possit, vtrū detur penes eos varietas necne? recurrendum itaque est ad repugnantiam. Potissima est ea, quæ sumitur à dissolutione entitatis actualis actus necessarij, quæ sequitur ex mutatione penes actus liberos: si vero destruaturs actus necessarius, Deus non erit actus purus, & omnino simplex, non ens à se, sed subditus actioni alterius agentis: quæ omnia sunt aliena à natura Dei: quare repugnat omnino mutari Deum penes actus liberos: mutato vero actu libero dissoluitur necessarium ostenditur, quoniam posito obiecto actus vitalis sub ratione formali actualiter terminatiua actus fieri nequit, vt actus definat terminari ad obiectum nisi mutetur quoad proprium esse reale, vel aliquem modum eius positium. At vero posito actu libero Dei datur obiectum sub ratione formali actualiter terminatiua ipsius: ergo non potest non ad ipsum terminari, nisi mutetur entitatiuè, aut simpliciter, aut saltem secundum quid, quo ad aliquem modum positium. Verum hoc fundamentum non nihil difficultatis habet in sequentibus explicandum, nunc sat est illud attigisse.

Auctoritates sacrarum literarum, quibus agitur de penitentia Dei, intelliguntur à Patribus non de vera, ac propria penitentia, sed de metaphorica: quia scilicet Deus

XI.

XII.

Deus habet se instar hominis poenitentia ducti, qui quantum in se est, dissoluit, ac destruit opus cuius facti poenitet: Nam Deus hoc modo per diluuium omne fere genus humanum, & pleraque ad illud spectantia perdidit, & hominibus agentibus poenitentiam de culpis remittit propter ipsam debitam. Iam vero cum iussit Esaias, vt suo nomine mortem Ezechiae denunciaret, non habuit absolutam voluntatem, vt moreretur, sed enunciari voluit id, quod erat in causis naturalibus, vt explicat D. Thom. 1. p. q. 19. art. 7. ad 2. atque adeo nulla ibi interfuit mutatio voluntatis. Ad argumentum negandum est antecedens: & ad eius probationem dicendum, si Deus mutet voluntatem, debere dari physicam mutationem. Ad cuius impugnationem respondeo negando consequentiam: nam etiam processiones diuinae secundum se spectatae non sunt mutationes, & tamen si fierent in tempore, essent mutationes, vt dictum est cap. 7. Hae breuiter sufficiant in praesentiarum pro solutione huius argumenti. Nam de tota eius materia scilicet de mutatione physica, ac morali, quae interueniret, si Deus actu admitteret varietatem penes actus liberos, fusius agendum est capitibus sequentibus.

Si in Deo esset varietas penes actus liberos, esset vera, & non adumbratilis mutatio, moralis tamen non semper repugnaret Deo ex propria ratione.

CAPUT X.

I. CUM omnes negant fieri posse, vt detur aliqua vicissitudo penes actus Dei liberos, differunt tamen penes fundamentum huius veritatis: quo explicato manet expedita tertia difficultas ex cap. praecedente, in hoc reiecta. Nonnulli asserunt, etsi claretur ea vicissitudo, Deum non fore re ipsa mutandum, propterea quod, cum actus liberi Dei nostro intelligendi modo censentur compleri absque additione alicuius entitatis positivae per solum respectum rationis ad creaturas, ad quas terminantur, etiam si ex tempore inciperent, ad desinere, nihil positivum accederet, vel decederet, & consequenter non esset vlla mutatio. Patet consequentia, quoniam ex solo accessu relationis rationis res non dicitur mutari. Ajunt nihilominus hoc repugnare Deo: quoniam licet non sit muta-

tio, est tamen vicissitudinis obumbratio: quae etiam repugnat Deo, vt dicitur Iacob. 1. Haec tamen sententia est singularis contra communem Philosophorum, ac Theologorum: namque vt vidimus cap. 8. ipsi etiam Philosophi agnouerunt Deum fore mutandum, si inciperet de nouo velle aliquid, quod non voluisset ab aeterno, idemque communi consensione asserunt Theologi. Deinde vero supponit vicissitudinis obumbrationem esse aliquid diuersum a transmutatione, quod tamen est falsum: nam proprie loquendo non datur medium inter mutationem, & immutabilitatem, vel enim res intrinsece se habet aliter, atque antea, vel non, si se aliter habet, mutatur, si non, immobilis perseverat. Diuus autem Iacobus addidit illa verba ad explicandam rationem mutationis, quam Deo negat, quae in vicissitudine consistit: cum vero dicitur vicissitudinis obumbratio, sensus non est dari aliquem modum varietatis, qui non sit re ipsa mutatio, sed quasi vestigium aliquod, aut similitudo vicissitudinis: vera itaque sententia D. Iacobi est ipsammet mutationem, siue vicissitudinem esse obumbrationem quandam perfectionis, cui accidit: quia enim D. Iacobus vocauerat Deum Patrem luminum persistens in metaphora solis ait non esse concipiendum ad instar solis materialis, qui mutatis vicibus obumbratur. Denique si sola variatio penes relationem rationis inducit vicissitudinis obumbrationem, non deberent admitti in Deo plures aliae relationes eiusmodi: quibus de nouo afficitur, ac denominatur, quod tamen est contra communem sententiam Theologorum, dicitur enim de nouo creator, Rex, & Dominus, vt constabit cap. 12. Ex eo igitur praecise quod fingantur aduenire Deo noui respectus rationis, minime consequitur ea vicissitudinis obumbratio, quam negat D. Iacobus; si vero respondeant hanc vicissitudinem habere locum in respectibus fundatis in actionibus transeuntibus, non vero in immanentibus, quandoquidem vt docet Diuus Thom. 1. p. q. 14. art. 15. ad 1. respectus, s. Thom. qui fundantur in actionibus immanentibus, conueniunt Deo ab aeterno, & inuariabiliter, qui vero fundantur in actionibus transeuntibus, conueniunt ex tempore, opus est vt reddant rationem, cur potius repugnet in his, quam in illis, si enim utriusque respectus adueniunt absque vlla additione positiva ad entitatem diuinam, cur fundati in actibus immanentibus variari nequeunt, possunt autem illi, qui fundantur in actionibus ad extra,